

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Izdavač, vlastnik i tisak „Pučka Tiskara“

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po petiti retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku. Plaća se sve unaprijed.

GRADSKA BIBLIOTEKA
JURAJ SIŽGORIĆ
ŠIBENIK
ZNAKSTVENI ODJEL

GODINA II.

ŠIBENIK, 7. lipnja 1912.

BROJ 24.

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Izdavač, vlastnik i tisak „Pučka Tiskara“
D.r V. Ijadica i drugovi — Šibenik.
Odgovorni urednik: Krste Živković-Šupuk

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po petiti retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku. Plaća se sve unaprijed.

Pojedini broj u mjestu 6 para vanka 8.
Plativo i tuživo u Šibeniku.

Puk i kler u borbi.

Ko prati pisanje novina, koje brane puk i njegove interese s jedne strane, a s druge strane pisanje onih novina, koje brane netemeljite interese klera i njegove privilegije, što ih je on još u srednjem vijeku sam sebi u korist utvrdio na štetu puka, opaža, da se ova započeta borba zaoštrava sve to više i da ona neće svršiti prije neg se dade svakome svoje, prije neg se udare tvrde granice prava pučkih i označe dužnosti i pravo poslanje našeg klera.

U svojoj poznatoj nasrtljivosti i preuzetnosti, koja mu je ostala od prošlih vjekova apsolutnog gospodovanja bez granica i bez kontrole, naš, kao i svaki drugi kler i dan današnji, rabi sva sredstva, da obrani svoj položaj prema narodu, biva onaj položaj, koji mu jednoč davaše vrhovnu i neograničenu vlast ne samo nad neukim i potlačenim narodima, već i nad istim kraljevima i carevima.

Tu vlast, koja je u doba čistog prvog kršćanstva bila samo nad dušama i nad moralnim životom prvih kršćana i odgojem u lijepoj i božanskoj nauci Isusa Hrista, tu vlast oni tijekom vremena protegnuše i nad zemaljska dobra svojih duhovnih podanika. To bijaše baš ono doba, kad je kler počeo zastranjivati, kad je sašao sa polja svog pravog poziva na ono polje, na kom ga Veliki Nazarećanin ne htjede vidjeti, kad ono reče: *kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta.*

Od tog udesnog doba, kad je sveštenstvo, živući u lastima i slastima zemaljskim, zaboravilo svoj uzvišeni poziv širenja čiste Hristove nauke, kotrlja se ono neprestano nizbrdice sa plemenitih visova dobrote i čistoće u dolinu, gdje dobrote nema a čistoća je izrugavana.

Nema više one iskrene odanosti svemu onome dobru i lijepu, što iz božanske nauke golgotskog mučenika prima poput čistog gorskog vrutka; mjesto nje, zavladalo je licemjerstvo, koje vještom besjedom krije namjere i pobude, kojih nije moguće dovesti u sklad sa pozivom i svrhom pravog, čistog kršćanstva.

„*Ljubi iskrnjega svoga*“ kliče Veliki Sin pućanke Marije, — i prvi kršćani to i činiše, živući pravim i čistim kršćanstvom, koje im je davalo divsku snagu, da odolijevaju mučenjima i progonoima, da se sastaju u podzemnim pećinama, da u zajedničkim zborovima dozovu sebi u pamet Onoga, koji je za čisti svoj nauk pretrpio muke na drvetu križa. Činiše to prvi kršćani i vodjeni i vodje i učinise čudo nad čudesima, da je njihovo držanje imponovalo i samim progoniteljima te i oni onaj nauk, zbog kojeg progoniše svoje podanike, primiše za svoj.

Al nadodje i drugo doba, doba sramote do sad nevidjene, kad oni, koji se zavjetovaše siromaštvu, čistoći i ljubavi u znaku nauka Isusa Hrista, ustanoviše radi seba i svojih staleških interesa onu crnu ustanovu, koja je poznata u historiji pod imenom *inkvizicije*. Dadoše pače ime *sveta* inkvizicija toj sramnoj, paklenoj ustanovi, koja je najbolje članove ondanšnjeg ljudskog društva lišavala života samo da se domogne njihova imetka, il da se oslobodi ljudi, koji bi im mogli zasmetati i svojim uzornim životom prisiliti i njih, da žive po nauci Isusa Hrista.

Nekoliko stoljeća mogla je da potraje ta paklena institucija, a ona je mogla trajati i uopće nastati samo zato, što službeni predstavnici tadašnjeg kršćanstva odoše stranputice, zaboravljajući nauk Hristov. To je bilo doba padanja kršćanskog morala, koje je poteklo odozgo a ne iz puka.

Ko pozna historiju, vidi i znađe, da je to padanje čistog kršćanskog morala bilo dovelo službene predstavnike kršćanstva dotle, da nijedna i najgora stvar nečinjaše im se već odurna da je upo-

trebe, samo ako je ona približavala ili pomagala njihove želje i požude primicala cilju.

Kao inteligentna klasa, kler je onda veoma dobro shvaćao do čega bi moglo dovesti njihovo postupanje, ako ipak jedanput i tom ustrpljivom Jobu, tom narodu dotešća nesnosno stanje, kad je čovjek svaki čas bio nesiguran za život svoj i svoje djece; kad nije znao, hoće li ga „sveti ured inkvizicije“ istog dana il prve noći ni kriva ni dužna odvući silom po svojim služnicima u podzemne tamnice svete inkvizicije i podvrći ga onom glasovitom mučenju, kakova istorija ne pamti.

Ondašnji pokvareni kler je to znao dobro, pak bojeći se osvete za svoja zločinačka djela, činjena „u ime božje“ našao se prisiljen, da za svoju sigurnost sklopi savez sa najgorim elementima ondanšnjeg društva, sa onim otpadcima društvenim, kojima nož bijaše jedini i najmiliji zanat. Takih je otpadaka bilo i biće uvijek, a da ih bude i više i onoliko, koliko ih njima treba za njihovu osobnu sigurnost, oni se sami pobrinuše.

U puk neuk, ustrašen i gladan lako je uvesti demoralizaciju, koja, gledana kroz prizmu raznih sujevjerja, postaje lijepa i vabiva poput šarne duge, dapače prima često na sebe čar djela, kojim se služi nečemu uzvišenu i plemenitu. Zgodnim zavaravanjima smučena fantazija puka nije više u stanju da vidi u svom djelu jedan prosti odurni čin ili zločinstvo najgore vrste. Kod pokvarenih pak elemenata, kod otpadaka društvenih netreba hirati srestava. Oni su za osobni interes svedjer na sve pripravnici. Dosta ih je pozvati i okupiti.

Sveti ured inkvizicije poslužio se svim time. Najgori izmet ondanšnjeg društva posvetio je njegovoj službi svoju šaku i svoj bodež. Pred denuncijom i špijunstvom nijedna osoba, ni jedna obitelj nije bila sigurna. A da denuncija bolje uspije sveti ured inkvizicije dade joj u očima dobrog, al fanatizovanog puka čar nekog svetog djela, pomoću kojeg se stiču zasluge pred samim bogom. Sveti ured inkvizicije govoraše: Ko se bavi špijunstvom u korist svete vjere, taj se poplemići i posveti; drugi pak imaju prošćenje grijeha za toliko godina, a ko denuncira svog rođjaka, brata il sestru, svog vlastitog sina il oca il rođjenu majku svoju, taj ide ravno u raj.

Da se kaže, što se sve događalo pod vidom svetosti ovih djela i ovakih srestava, trebalo bi opetovati nekoliko vjekova istorije. A ovdje tome nije mjesto.

Naša je zadaća, da upremo prstom u posljedice, koje po sebi nastaju, kad sveštenstvo zaboravi svoj poziv, svoje uzvišeno poslanje, pak zastrani od čiste nauke Hristove u posle zemaljske; kad mjesto želje, da se oboruža i utvrdi u krepostima ljubavi i da žive samo uzvišenoj ideji morala, nastupi u njegovim redovima niska želja da se utvrdi u vlasti, da nagomila oko sebe što veće zemaljsko blago i bogastvo i time se poda lastima i slastima zemskim.

Znakove ovog zastranjenja i posljedice njegove vidimo i danas u redovima našeg sveštenstva. Želja za svjetovnom vlašću i za gomilanjem blaga i bogastva kod današnjeg je klera odviše velika, i ona mu neda da vidi, kako je njegov put pošao stranputicom, kako je udario nizbrdicom, koja ga sa plemenitih visina dobrote i čistoće kršćanske vodi u dolinu, gdje dobrote nema, a čistoća je izrugavana.

Svjatovna vlast zaokupila mu je svu brigu i misao tako, da već nema kad da svoje misli i brigu posveti svom uzvišenom poslanju oko kršćanskog morala, a zemaljsko blago i nagomilana bogastva vode ga sa polja kreposti i čistoće na polje, gdje mu griješni svijet nudja lasti i slasti najrazvratnije zemaljske razuzdanosti.

Jedno zlo rodi drugo; tako vidimo danas na svoje oči, kako je veliki dio današnjeg sveštenstva

zaražen mnogim zlim svojstvima, koja nište u narodu njegov ugled i narod vidi u njima sve drugo nego li vijesnike božanske nauke Hristove; sve drugo, nego li širitelje kršćanske ljubavi, dobrote i milosrdja, nego li nositelje mira i čistoće. Po selima i po gradovima diže se jedan glas protiv ovog stanja; puk upire prstom u ovog il onog svećenika, kojemu duša kipi osvetom, mržnjom i pohotom; koji, mjesto da ispuni zavjet siromaštva, upro je sve sile da nagomila u svoje ruke što veće bogastvo; koji, mjesto da žive u kršćanskoj čistoći, zapalio je svijecu kumiru nečistoće, bluda i raskalašenosti, i onda se pred očima puka redaju sablažnjivi događaji poput onih u Censtohovi il onih popa V. il fratra B., pak jedno selo, čim čuje n. p.: doći će za župnika Don Marko ili fra Ante, trče brže bolje da preklinje biskupa, da ga oslobodi tog biča i pokaranja božjeg.

A do toga dovodi postupanje samog klera. Jer, nijesu više doba, što su bila. Ne zadovoljava se puk samim pukim riječima, ma kako one slatke i prijatne bile. Puk hoće da vidi djela, hoće da vidi prema riječima i život onih, koji mu te riječi govore. Hoće puk da ljudsko društvo u cijelosti svojoj bude u skladu sa evanđeljem, al prije svega i na čelu ovog čovječanstva hoće da vidi svoje duhovne pastire, al da ih vidi uzorne i čiste, kreposne i odlučne, gdje stupaju stopama hristovim i onog nauka, za koji je on svoj život dao.

A kad puk to hoće, time neće on ništa zla, pak, ako smo mi u tome složni s pukom, ako smo posvetili svoje snage da pomognemo naš dobri puk u tom njegovom pohvalnom nastojanju, cijenimo, da time ne činimo ništa nedopustiva, ništa, što bi se moglo i smjelo prekoriti il osuditi.

Naše nastojanje kao i nastojanje puka ide samo za tim, da se vratimo natrag onom životu, kakav je bio život starih prvih kršćana, i da naše zalutalo sveštenstvo nagnemo milom il silom sa krive staze na stazu ljubavi, dobrote i čistoće, na stazu pravog kršćanskog morala, da nastane potpuna reforma u postupanju, u mišljenju i u shvaćanju istinskog poslanja kršćanstva u redovima našeg klera.

Ako je pak iz ovog našeg dobromišljenog nastojanja iskrsla ljuta borba među nama i dijelom pokvarenog sveštenstva, mi se te borbe ne uplašimo; ne predamo pred njome, jer neiscrpiva snaga, koja leži u našem puku, dava nam u toj borbi mahove i ne dopušta nam ni da klonemo niti da odustanemo od ove svete svoje zadaće.

Uvjerene o plemenitosti ovog pothvata stostručni nam snage, da učinimo sve dok ne odstranimo one poroke i sramote, koje nam dozivaju u pamet doba inkvizicije, kad se kler nije skanjivao da ide pod ruku sa najgorim izmetom ondanšnjeg društva radi svoje osobne koristi i zaslijepljen strastima griješnog svijeta i pohlepom vlasti svjetovne, na očitu štetu naše vjere, osnovane na uzvišenoj nauci golgotskog mučenika.

I dan danas vidi puk, koji je jedini nosilac boga, vidimo mi, gdje se kler udruživa sa najgorom felom ljudi, sa poganim huliteljima božjim isto kao u doba crne inkvizicije. Vidi puk, vidimo mi, da se kler ne udruživa s tim izmetom ljudskim radi boga i radi vjere, nego za to, što ga je zaslijeplila pohlepa zemnog bogastva, pohlepa grješnog uživanja i želja vlasti na zemlji.

Mi bismo mogli nanizati slavna imena onih bogohulitelja iz naše bliže okolice kao i iz svega našeg naroda, sa kojima se kler nije ustručavao da sklopi savez oružja i brastva za osvojenje ovog svijeta. Al nećemo, jer su imena odurna, odurnija i poganija od onih najgorih familijara sv. inkvizicije. Familijari bijahu ljudi prosti i lako zavodljivi, al ovi današnji familijari prodjoše nauke, opskrbljeni su neki doktorskom čašću, al s njome

BROJ 2.

SE NE VRAĆAJU. -
POŠILJKE NEPLA-
NE PRIMAJU SE. - -
E RAČUNAJU 16 PA-
ETIT RETKU, A ZA
TA PO POGODBI.
NJA I ZAHVALE 20
A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.

Ijadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, -duguje svoj

isiti, ako mogli alno čuvstvo, nači alijani bili psiho- samo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, gi tijekovi unu- ke. Nacijonaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko ustellini objeloda- lia "nekoliko čla- rugi irendetizam", upirao u dužnost, pitanja Podneva oslobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- ra, nije nikad za- itanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim pro- cijonalista), samo ene stranke kon- života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s konča- u vretencu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuča a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvaj rirode momče je po- osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iue poticao je vigje-

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Skofon

Iskustani nadzidarski maistor u ŠIBENIKU

PUČKA TISKARA

MARKO MARKOVINA

SPLIT
TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo
Peći i šparherda.

nedobiše nužnog odgoja, već samo srestvo varanja i deranja malog i neukog pučka, koji nesretnjak medju pokvarenim klerom i pokvarenom inteligencijom stoji mirno kao dobra ovca, da je šisaju ko će bolje.

I kad puk vidi s kim se sve naše sveštenstvo roti i brani, njegova se bogotvoračka duša smučuje i buni, u njoj počinje da klija sumnja, koja mu neda da s povjerenjem sluša riječi svojih duhovnih pastira. Željan da opet dobije pastire, ko što jednom biše, kojima su riječi i djela u skladu bila i koji će opet živjeti za svijet duhovni a ne griješni i raskalašeni, puk je u duši bogotvoračkoj svojoj osjetio neko nadnaravno nadahnuće, da pokrene jednu jaku akciju, jedan rad, kojim će otvoriti oči zastranjenom dijelu sveštenstva i vratiti ga njegovu istinskomu plemenitomu poslanju.

Ta pokrenuta akcija, taj bogom nadahnuti rad jest ova naša borba, koju složno sa narodom bogotvorcem odlučismo izdržati dokle god ne vidimo naše sveštenstvo ondje, gdje mu je mjesto, što mu je označeno njegovom misijom. A misija je njegova jedino i samo u širenju sv. evanđelja, u bezžanskom nauku Sina pučanke Marije i Josipa. Pri tom spasonosnom djelu hoćemo puk i mi da ih vidimo čiste i uzorite, povučene sa poprišta ovog svagdanjeg materijalnog svijeta, oslobodjene onog izmeta društvenog, koji poput troskota truje zemlju.

Kad u tom uspijemo, naša će borba biti svršena a puk i mi s njime bićemo radosni.

Čitajući jednu strašnu knjigu.

II

Mladi ovaj fratar koji se neumorno bavi preko dvije godine jednim od najgadnijih društvenih zanaata naime denunciranjem i to lažnim, ovaj fratar ima i svojih predpostavljenih, svojih starešina! Starešine znadu za njegovu crnu rabotu, uvidjaju, da u toj svojoj raboti nemože nikako da uspije odnosno da makne učitelja, tim skandalima mladog fratara bavi se i javna štampa, iz raznih istraga biva jasno i konstatirano, da je fratar naumice lagao, pak? Starešine ne samo da strogo ne postupaju protiv fratru, ali ga u tom direktno potpomažu. Dužnost im je bila da ga odmah premjeste, da tako borba prestane, da ga se na neki način i kazni za to, što se svjesno poslužio lažima i objedio iskrenjega pomoću tih laži. Ona dva senzacionalna pisma, koja je fratar pisao pokojnom biskupu Nakiću i to *privatno, bila su kamenom smutnje a kricnjom biskupa samoga.* Biskup je morao najprije se osvjedočiti da li ona pisma, po sebi ogavna, u istinu odgovaraju stanju stvari i istom nakon valjanog osvjedočenja poslata ih starijoj školskoj vlasti. Da! biskup toga ne čini, već i on kao s nekim užtkom, šalje *privatna* pisma kotarskom vijeću, da ovo povede istragu protiv učitelju, pak da ga — propne. Oba pisma odurna su, niska, crna, strahovita i iz temelja lažna i jedan biskup nije smio niti da ih pročita, već — zapali! Biskup je znao kakovu će galamu uzrokovati ona dva pisma pa ma i istinita bila. Ali da! on ih šalje dalje, uspiruje vatru. To je jedno!

Fratar Barbarić postaje objektom sablazni i mora da se skloni u — samostan, gdje mu je starešina, dakako! Nego i tu, u toj modernoj kaznionici, nastavlja u stilu Nastića i ne samo što marljivo studira kazneni zakonik, ali i samostan isti osramoćuje, počinja blud a time i zločin protiv zavjetu čistoće.

Starešina samostana ne miče se, ne kori okorjelog fratru u zločinu, sta više, dava mu krov, hrani ga i preporuča ga u — svetim molitvama. A starešina znade do dlake što se s Barbarićem zbiva, da se po sudovima smuca i da denuncira svakoga onoga tko mu na stopu stane. Učitelj se bozao znoji od muke, ne može nikako da se otrese teške morije, fratar neumorno nastavlja, a — starešina samostana tare ruke, od veselja. S glave riba smrdi! Nije još sve! Sud u Makarskoj pita gvardijana šibenskog samostana sv. Lovre da posvjedoči (da posvjedoči — istinito! — razumije se!) što je sa onim dvama pismima i neka ih pošalje. Gvardijan šibenske slobodne kaznionice, da obrani svog brata u mantiji, zasnjeđava lažno, da je pisma — risum teneatis — rasparao!! Drugi oče, onakoji se dragocjeni dokumenti ne paraju, a vi kazite što hoćete. Znade se pak pod sigurno, da je gvardijan pisma fratru Barbariću povratio. Ove tri činjenice jasno govore da s glave riba smrdi dok čitaocima prepuštamo da nazovu pravim imenom onoga, koji lupežu vreću drži. Ove tri sličice podaju nam zaista krasnu furtimašku uredbu

pogledom na stegu, poslušnost i obzir prema starijima. Svi su jednaci potčinjeni i starešine, između njih nema razlike. I baš ta idilično — babilonska uredba radja silnim kontingentom razularenih redovnika, kojih se vidja po sudovima, i ovamo i... onamo, samo ne u selu, kod pučka, da ga dobru uče i boljem savjetuju.

Svaka ona gadna denuncija fratrova započima ili sa učinjenim križem ili sa „Hvaljen Isus!“ Veće blasfemije od ove nije moguće zamisliti i čovjeka upravo trnci prolaze, kako je mogao jedan mladi inteligentni redovnik u lijepo ime Isusovo započimati svaki put onako podlu, onako gadnu i grješnu rabotu. Ovdje čovjeku prosto stane pamet i nezna čemu bi se više čudio: da bi fratrovj zloči ili skrajnjem farizejstvu. Mi se toliko ne čudimo, jer nam je dobro poznato klerikalno licumjerje, kojim umiju da božjim imenom zaogrnu najveće zločinstvo i prikažu malenkosću. Ta fratar Mazoch je kazao: „Ja sam ubio mog ujaka rođenoga, ali bog je tako htio.“ Jedan jezuita rekao je: „Dozvoljeno je i vladara ubiti, samo ako je to na veću slavu božju.“ Dominikanac je jedan ustvrdio: „Ja ću se i krivo zakleti, samo ako time imam da spasim čast mog brata — fratru, jer častan fratar jest na veću slavu božju.“ Sama povjest srednjeg vijeka upravo vrvi primjerima što sve nijesu počinjali jezuiti i ostali svećenički redovi, da se čovjeku crijeva od gada prevrću, a sve opravdajući da je to učinjeno ili božjom privolom ili „na veću slavu božju.“

Hajdemo dalje. — Mladi fratar Barbarić mjesto se pokajati, na sudu priznati svoj zločin i — podučeni primjerom samoprijegora blagog Nazarencu — upitati za oprostjenje, ne, on ne će toga i preko dvije godine povlači po sudovima jadnog ali žilavog učitelja. Na koncu se ispostavlja da je doisto mladi fratar kriv, sud ga osudjuje i sjajno pobjeđuje pravo, koje je na strani učiteljevoj.

Izgubio je dakle klerikalnu bitku fratar, komu su išli na ruku biskupi, samostani, generali redodržavnički, gvardijani, komesari, definituri i druge perjanice klerikalne propagande. To je najboljim svjedokom, kako klerikalizam u našim stranama, u za sve blagoslove i masne kumove svoje, vrlo slabo uspijeva, kad na koncu nakon dvogodišnje borbe ne može i nije u stanju da smrti jednog — siromašnog učitelja, jer ne smijemo smetnuti s uma, u fratru Barbariću personificiran je dalmatinski klerikalizam i u njemu se zrcali sav njegov otrovan i poguban rad, koji ide za tim, da duševno a i materijalno zarobi naš puk, koji, u neukosti, u relovniku u istinu gleda „zenicu Hristovu.“

Možemo slobodno kazati, da je prilično skrahirao klerikalizam dalmatinski, ali imajmo na umu, da u Dalmaciji imamo svu silu Barbarića, koji kao valjani gojenci Loyolinskih propisa i Liguorijeve moralke, poduzimati će sve i sva, da širom otvore vrata zaraznoj ovoj bolesti, kojoj u nas nikako i nipošto ne smije da bude mjesta. Svim silama moramo nastojati da furtimaške duše ne ucejeje klerikalizam na narodnu srčiku, pak nam u toj sustavnoj i žilavoj borbi osobito treba paziti naše žensko, jer su furtimaši jezuitski uvijek oko njega započimali da pašu svoju mrežu a i istinito je, da je žensko najpristupačnije za širenje a još bolje za prihvaćanje kojekakvih ultramontanskih ideja i priča.

Naš je narod bistrouman i lahko shvaća, pak ga valja poučiti zgodnim i jeftinim brošurama o pogubnosti klerikalizma i kako on nema ništa zajedničkoga sa kršćanstvom i vjerom, naprotiv klerikalci i izrabljuju vjerske istine u vlastiti interes. Barbarića ima sva sila u Dalmaciji, oni su svi jednakiim duhom zadojeni i teško nama i narodu našemu, kad bi im svak padao na lijepak, kad bi svi ljudi mislili njihovom glavom. Onda nama zlo i naopako i nikad ili sasama kasno iskopat se iz one nevolje, koju u narodu uzrokuje klerikalizam.

U našim djelovanju, i kao p jedinaca i kao društva, nek nam bude primjerom onaj učitelj: U otvorenoj borbi sa klerikalizmom moramo svi da budemo uzgojitelji naše djece na način, da ovi ka-nije ne budu do-pjeli u nezasitne žvale ove nemani, koja miriši po svemu, samio ne po ljepoti, dobroti i istini. Askeri klerikalizma, službeni i neslužbeni, imaju na raspolaganje svaka dozvoljena i nedozvoljena sredstva, pomoću kojih postizavaju svrhu. Naš neprijatelj je drzak, lukav, perfidan i moćan. Geslo mu je: *lažnost i svrha posvećuje sredstva.* To im je ostalo u baštini još od sredovječnih jezuita, koji su znali i noževe dizati na okrunjene glave i omastiti ih njihovom krvi. Neprijatelj radi punom parom, zavučao se u javne

urede, crkve, škole, po malo se šulja preko obiteljskog praga i u naše domove, pruža bezobzirno papke — kuca dvanaesti sat.

(Svršit će se.)

Bilješke.

Klerikalizam u Belgiji. God. 1884., kad su klerikalci zavladao Belgijom, bilo je 2124 samostana sa 32461 svećenika i opatica. Danas ima u Belgiji 4135 samostana sa 85744 svećenika i opatica. Za vrijeme Francuske revolucije preselilo se je u Belgiju 500 samostana sa 6000 svećenika. Najljepša mjesta i posjedi su u njihovim rukama.

Danas vrijede samostanske nekretnine oko 700 milijuna franaka, a ukupni njihov imetak vrijedi cirka 3 milijarde franaka. Osim toga oni uživaju sve moguće privilegije. Najznatnije grane industrije su takogjer u njihovim rukama.

Što se škola tiče, oni su isposlovali da njihove budu ravnopravne državnim.

God. 1883., dakle prije, nego su zavladao Belgijom, bilo je 27 državnih preparandija, dočim oni ne posjedovahu niti jednog; danas pak oni ih imaju preko 40 a državnih tek 13.

Obćinske stručne škole spale su u ovo 18 godina od 2700 na 2270, dok klerikalne su porasle od 23 na 2670.

Iz ovih brojaka se najbolje može vidjeti, kako se ovaj društveni trskot rastiči i otruje jednu zemlju, kad u njoj ukorijeni svoju grabljivu vlast. Strpa sve poda se, zemaljsko blago, novac i zlato, posjede, škole, industriju, u opće sve, što za njih nebi smjelo biti. Mjesto, da se bave dušama svojih ovčica i širenjem morala hristova pak da žive siromašno kao Isus Hrist, oni nagrabuše bogastvo na milijune, dapače na hiljade milijuna. To u samoj Belgiji; a drugdje?

Dopisi.

Makarsko Primorje,

Isukrstova zenica.

Ovih dana ugledalo je svijetlo brošura pod naslovom „Furtimaške duše u Dalmaciji (ili životopis fratru Barbarića)“.

Iz nje se najbolje razabire kakvi su naši sveti oči, kojim se sredstvima služe za postignuće svetih ciljeva.

Kao što je god naš prisvitli htio da zabašuri skandaloznu aferu Baškevođe, tako bi htio da obrani viru Igranskog fratarskog sveca, al mu tvrdu viru dajemo da što god bude više branio to će obadva biti više raskrikani. Mu'ali smo do sada al unapred nećemo.

Ovih dana dobre duše ulovile su jedno pismo fratrove ljubovce, koja je pošla u bolnicu da poradi jednog fratrića koji bi imao biti nasljednik svog oca *fra Juana.*

Tajna njezina u podpisu bila je: „*Stjepan i Tomislav.*“

Ovo karakteristično pismo glasi:

Srce moje!

Pismo sam primila jedno i drugo. Sve sam razumila, drago mi je da me neće ferat kad rećem, da ću u bolnicu.

Sad više nemam vremena da ti pišem, nemam prijatelju kad stati, svim srcem i svom mišlju ljubi te

tvoj Stjepan i Tomislav.

Evo narode vidi kakvih svećenika imamo: koji šire moral za ovaj i za onaj svijet.

Skup primoraca.

Trogir, 4./6. 1912.

Napokom. U ovaj čas doznajemo iz pouzdanog izvora, da će i trogirsku obćinu stići sudbina raspusta, kao i još neke njezine drugurice u Dalmaciji. Veliki neredi, ogromni obć, dug učinjen od nesretnog Madiraze, pa razne zloporabe i okorišćivanje opć, imovinom, radi kojih će neki kazneno biti odgovorni te sveobće nezadovoljstvo po selima i gradu, otvoriše napokon vlastima oči.

VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ
VIS STARIGRAD VELLUKA
BOGATO SNABDJEVENA PODRUŽNICA
25-52 - - ŠIBENIK. - - -

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretpлата: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Izdavač: vlastnik i tiskar Pučka Tiskara

Pretpлата šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasni se računaju po 16 para po petiti retku za više puta.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLA- NE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PA- ETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.

Ijadica i drugovi

Neki sukrivci radi ove vijesti silno su zamišljeni, jer se katastrofi nijesu nadali. Vjerovahu, da je Mikula ne ranjiv, tobož radi visokih veza, s kojima su on i njegov brat znali zavaravali dobroćudne i slabice.

Idemo da vidimo novi Vrgorac u proširenom izdanju, koji će zapanjiti cijelu Dalmaciju.

Napokon pravda pobjedjuje.

Sinj, 5/6 1912.

U nedilju je jutrom sokolska četa, predvođena glazbom, postavila temeljni kamen ovome velebnom zajedničkom domu, koji se podiže ljubavlju i bratskim žrtvama svih članova. Nakon svečanoga čina, četa je obišla gradom, a na večer, sokolska je glazba odsvirala izvrsno program na trgu.

Naši sveti oci iz manastira pokazahu nam i ovom prigodom u potpunom svijetlu svoje mikroskopske kršćanske dušice, u koje će se i sam presv. biskup Gjiyoje morati malčko dublje zagledati. Ne htjedoše nam, naime, blagosloviti kamena, premda ih zato usmeno i pismeno zamolismo i premda ekspresno dobiše nalog od biskupa iz Spljeta, da ovaj sveti čin obave. Ali da! Fra Lovro, onaj pobožni i sveti Fra Lovro, ostaje uvijek isti i na upit starješine D.ra Bulata, dali će slijediti blagoslov, čujemo je da je odgovorio prkosno i neuglagano: „Biskup zapovjeda u Splitu, a ja u Sinju, pa ostajem pri svome!“ Duša nam zebe nad ovim inkvizitorskim činom župnika Kovačevića koji na ovako nizak i nekršćanski način izrugava se velikoj božanskoj Istini kojoj bi htjeo da služi i u brk prkosi svome duhovnome poglavici.

I tako naš temeljni kamen sokolane, hotimičnom krivnjom župnika Kovačevića biva u neku ruku „ekskomuniciran“ — ali je zato ipak blagoslovljen onom žarkom i iskrenom ljubavlju bratskih sokolskih srdaca i moralnom potporom sinjske elite.

Makarska.

Šušteršićeva banda na poslu u Dalmaciji. Ras-pust općine Makarsko-Primorske gotova je činjenica, jer tako mora da bude po komandi bečkih Luegerovaca. U zadnjim izborima velikom većinom pobjedila je u drugom tijelu lista koalirane hrvatske i napredne stranke, a u Lom se furtimašić ne usudiše niti prikazati. Vrloano Sudište u Beču uplivom Šušteršićevih trabanata našlo je opazaka u listini drugog tijela, jer je befel bio da se nadje, da tako uzmogne proglasiti izborni čin nezakonitim.

Šušteršić s njegovim desnim prijateljem zadarskim grofom u Simunovoj palači obdari Makarsko poglavarstvo sa ljudima, koji su voljni da rade po komandi franjevačkog samostana i kožarnice zastupnika Klarića. U Makarskoj se nalazi u službi kod poglavajstva glasoviti t. z. Mučki paša Nonveiller, Taj individuum poznat je cijeloj Dalmaciji radi svojih braura počinjenih za općinskih izbora na Maču, a otrag malo vremena, taj jednom veliki hrvatski vikač, — a danas ck. furtimaški sluga, kad su naše novine pisale da što je sa riješenjem Mučkih izbora od mješovitog povjerenstva — s veseljem odgovara „Aspeterà ancora un poco i signori democrati.“ Ovo samo konstatiramo.

Od borbe ne odustajemo, već će se voditi većom žestinom nego prije.

Vijesti iz grada i okolice.

Porota. Za 26/6 tg. odregjeno je kod ovog okružnog Suda drugo redoviti ovogodišnje porotno zasjedanje, te je predsjednikom istoga imenovan c. k. Predsjednik M. Silobričić, a predsjednikovim zamjenikom c. k. Pok. Savj. Frano Graovac-Brunelli.

Pišu nam sa Danila: Na onaj članak u listu, gdje se tražilo da župnik položi račune, razgoropadio se on prošle nedjelje, pak navalio sa oltara prijateljama. Takove stvari bi on obično govorio s narodom pred crkvom, a ovoga puta povrgnu taj običaj, pak odape strijele na nas sa oltara.

Al mi velimo (i na ovo g. biskupa upozorujemo): dragi župniče, ne daju se računati sa svetog oltara, niti je sveti oltar za takove stvari, već ti lijepo nas pozovi u bratsku kuću, otvori knjige i druge karte pak tu pred nama kaži potanko, kad, u što i koliko se potrošilo, koliko je novca ostalo i gdje se nalazi novac i koliko ga ima još u gotovini.

Mi ne kažemo tebi, da si odnio, al ti nama kaži, gdje je onaj novac, koji je bio položen na štednju u popovski blagajnu u Šibeniku? Gdje su one hiljade kruna?

To ti nama kaži mirno i tiho kao prijatelj prijatelju, a nemoj se penjati za ovake stvari na sv.

oltar i s njega govoriti. Kad s njega govoriš, govoriš u ludo, jer mi ti ne možemo tu odgovoriti ništa; oltaru čast.

Eto, učini tako, pa mirna Bosna.

Presvijetli biskupe, sjeti se i ti nas, ovaca stada tvoje, pa reci fratraru, nek nas se ne sjeća samo kad ima da s nas vunu diša, nego i kad ima da svojim ovcama račune dava.

Kod kinematografa — o tome smo više puta pisali — zaudara na takav način, da se svaki šibencanac mora sramiti. Kad je n. pr. odmor u kinematografu pa otvore gornja vrata, takav smređ čuje se unutra, da te skoro nesvijest hvata. Kako to mora na strance djelovati? Što bi im imali odgovoriti, kad bi nas o stvari zapitali?

Misli li općina jednom urediti, i zapriječiti ovakovu sramotu našega grada.

Pošta i naš list. Sa raznih strana, najskoli iz Imotskoga, tuže nam se pretplatnici, da ne primaju naš list. Zadnji broj n. p. u Imotskom nekolicina ga ne primiše; nestalo ga u uredu, kažu. Molimo nadležne za mrvu reda.

Gjema pl. Marasović mlada supruga sudca Marasović preminula je u utrak, te je jučer sahranjena uz veliko saučešće građanstva. Tužni glas o smrti ove plemenite i dobre gospođe potresao je mnogo prijateljsko srce i pobudio duboku sućut u građanstvu. Gospođa plemenita i otmena bila je obožavana od sirotinje a štovana i ljubljena od znanaca, koje je osvajala ljubežljivošću, toplom susretljivošću i dobrotom. Ucviljenom suprugu i njeznoj siročadi, te ostaloj svojiti, lišenim ljubavi najmilijeg im bića, naše najiskrenije žalovanje, a dobroj milostivoj pokojnici, koju su resile najplemenitije vrline srca i duha, tihi vječni počinak.

Obavijesti Uredništva.

Gg. Dopisnike molimo da se ustrpe; prenatrpani smo. Dopise molimo stvarne, jezgrovite i kratke. Pozdrav.

P. n. Uredništvo! „Naprednjaka.“

U članku „Jedna klasična zabrana“ broja 22. Vašeg cien. lista podkrala se je g. piscu jedna krupna pogriješka. G. pisac veli, da sam ja uzvrdio „da je austrijska vlada zabranila branje kadulje za to, što bi ja bio itd.“

U hator istine, molim da ovu stavku blagohotno ispravite. Ovu tvrdnju niesam ja nikada postavio. Meni nije poznato da je ministarstvo poljodjelstva zabranilo branje kadulje. Znam jedino, da je gosp. prof. Lujo Adamović podnio ministarstvu poljodjelstva pismeno izvješće o njegovim studijama u Dalmaciji i da je u tom izvješću predlagao, što je on sam javno priznao, da se zabrani branje kadulje.

Dalje ja niesam nikada ustvrdio, da je austrijska vlada da izbjegne trošak od 20.000 k. za 2000 škara, (koje bi se imale podijeliti badava među seljake koji beru kadulju), zabranila branje kadulje. Ja sam jedino naveo, pri čemu ostajem, da vlada nije htjela do sada seljacima obćine Ston i Slano darovati potrebne škare.

Dozvolite, da ovdje mogu napomenuti, da sam ovih dana dobio sa kompetentne strane obavijest, da će vlada pri uređivanju pitanja branja kadulje — misli se utemeljiti zadruge — uzeti u pretres i pitanje imali se seljacima Stona i Slanoga davati škare za branje kadulje ili ne.

Zahvalan unapriedita na uvrstbi ovih crta bilježim se s odličnim poštovanjem.

Beč, 28 svibnja 1912.

Miho Jerinić.

U smislu § 19 t. z. izvolite uvrstiti sljedeći: Ispravak

Nije istina, što piše „Naprednjak“ od 10/5 t. g. br. 20: Ima koja godina da seljani s Danila pitaju u svoga župnika, da im napokon jedan put položi račun o novcima njihove bratovštine.

Nije istina, da se ja nisam na opetovana pitanja i nutkovanja udostojao, da položim račun.

Nije istina, kad već prodjoše izbori, stalo se pitati gdje su bratski novci.

Nije istina, da sam ja rekao da u knjižici nema nego 560 kruna.

Nije istina, da je prije pet godina bilo u kasi 800 kruna u gotovu novcu.

Nije istina, da se je za stolitar rakije uhitilo Kr. 80.

Nije istina, kako seljani Danila još kažu: da se je prije tri godine popravljala bratska kuća i potrošilo se za to najviše 1000 kruna.

Nije istina: Dakle župnik mora imati još 2300 kruna.

Istina je, da sam redovito i savjestno u određenom roku na sastanku braće čitao račune prihoda i rashoda.

D.lo Kraljice 20 svibnja 1912.

Fra Frano Mišica župnik.

Op. ur. Ovaj ispravak mogli smo ne donijeti, a ako ga donosimo, to je za to, da se vidi, koje granice imade smionost ovog hristijanskog pastira. Što bi pak bilo, da naš list zbilja nije na istini, a da on jeste!? On otprto tvrdi, da nije istina ovo, nije ono, a istina je, da ima tri godine, da ga seljani pitaju za račun, a on ga nedava još ni danas. Najbolji dokaz je tomu baš današnja vijest s Danila, kako bi on htio dati račun seljanima u crkvi, gdje nije mjesto. Ali fratar ima drugi cilj. On bi htio, da u crkvi ko što progovori, pa da ga tuži za sablazan i da se tako on riješi svojih neugodnih protivnika, kojima on sa oltara prijeti, da će ih tužiti drž. odvjetniku. Time ih misli ustrašiti pa da umuknu, a mi mu dovikujemo, nek tuži i nek preda knjige i novce, pak ako bude sve u redu nikud bolje. Računi čisti, duga ljubav. Tu će izaći sve: i pošto se prodala rakija, i koliko se potrošilo za kuću i koliko novaca još mora fratar predati braći.

Još nam Danilari kažu, da je dosle bio običaj, da fratar pošlje mise ostane pred crkvom, da se razgovori, al sad, otkad se pitaju računi bježi ko oparen, bojeći se, da mu se tu pred pukom ne odgovori na ono, što on s oltara divani. Zašto, dakle, bježi? Ili se zbilja čuti krivim?!

A i mi s naše strane upozorujemo na ovo c. k. drž. odvjetništvo. Nek se pokaže poštenje fratrovo.

Na prikaz: Selbstständiger südslavischer Armeebereich. Napisao S. M. I. Izdanje: Kroatische Korrespondenz, Beč, 5/2 Hauslabgasse 34. Cijena sa poštarinom para 70. — U ovoj brošuri, koja dolazi uprav u zgodni čas, pisac bavi se sa pitanjem posebnog samostalnog južnoslavenskog vojničkog područja. Brošura je prožeta ljubavlju za prava južnih Slavena u Habsburškoj monarkiji, pa najtoplije preporučujemo istu našim čitaocima, tim više što je ovo prvi put, da se u javnosti ističe zahtjev južnih Slavena za svojim posebnim vojničkim područjem.

Brošura se može naručiti preko svake knjižare ili direktno pod gorajom adresom; ako se dotična svota pošlje u biljegama.

Primiili smo: Izveštaj glavnog odbora društva za čuvanje nar. zdravlja o društvenom radu u 1211 god. Godina deseta. Beograd, 1912.

Prodaje se jedan „kottar“ u dobrom stanju, sa svom armaturom, fodrom od rama, uz veoma nisku cijenu. Na moru, posve solidan. Obratit se uredništvu. 2

Veliko iznenadjenje! — — — — — U životu nikada više ovakove prigode!

2 **600 komada**

samo K. 4.70

Jedan prekrasni pozlaćeni preciz. sat priznate dobre marke „Orion“ ide tačno, te se garantira za tri godine, 1 dražestni pozlaćeni elegant. satni lanac, 1 moderna svilena ovratnica za gospodu; 3 komada f. f. rubaca: 1 dražest. prsten sa imit. draguljem; 1 prekras. kolijer iz orijent. bisera, moderni nakit za gospođe s patent zaponcem, 1 par bouton naušnica sa pravim srebrenim kopčama i simili briljantima. 1 prekras. žepno i toaletno ogledalo, 1 novčana kesica od kože, 1 p. puceta za manšete 3% double zlato s patent zaponcem, 1 vrlo elegant. album za dopisnice, najljepši vidici svijeta. 3 Jux predmeta, veliko veselje za mlado i staro, 20 predmeta za dopisivanje i još preko 500 predmeta za kućnu porabu neophodnih badava. Sve skupa sa satom, koji sam vrijeti taj novac, zapada samo K 4.70. Pošiljke se opremaju pouzdećem i ako se novac unapred pošalje Bečkoj Centralnoj-Opremačkoj kući.

P. LUST, Krakau N.r 270.

N. B. Naručite li se 2 omota šalje se muštjeriji još 1. prima englesku britvu za brijanje — Za neodgovarajuće novac se vraća — Rizik isključen.

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, n; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, duguje svoj

isiti, ako mogi alno čuvstvo, naći alijani bili psihosamo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, gi tijekovi unuke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko ustellini objelodalia“ nekoliko člaruği irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva ostlobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u konra, nije nikad zaitanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim procijonalista), samo ene stranke konzivota cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s končau vretencu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuča a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene i u toj prvj rirode momče je po osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iue poticao je vige-

O G L A S

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škoton

Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

PUČKA TISKARA

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo
Peći i šparherda.

Lav N. Tolstoj

Knjižnica „Naprednjaka“
broj 2.

„ŽIVI TRUP“

drama u šest čina i dvanaest slika.

Cijena 60 para (s poštom 70 para).

Može se dobiti kod „PUČKE TISKARE“
Dr. V. Iljadica i drugovi — Šibenik.

Izobražen i napredan čovjek mora da
pročita ovo krasno djelo velikog ruskog
pisca.

Knj. „Naprednjaka“ izdala je još: Dr. T.
G. Masaryk — govor o proračunu 1907,
cijena 20 para (s poštom 30 para); br. 4.

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo
Peći i šparherda.

Eternita.

Cijevi, dimnjaka i pločica
keramike □

Stakala, prostih i ornamen-
talnih □

Papendeka tankog i debeloga
Zahoda porculane i t. d. 26

O G L A S

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škoton

Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

poduzimlje svaku vrst gradjevnih radnja i
popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka
(Šparherda) i peći za sobe.

Poduzimlje čvrste radnje u cement beton
(Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa
posebnom kancelarijom za nacрте i trebov-
nike u kući Pasini put Suda. 13

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE
MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PRE-
UZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KU-
PONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIE-
----- BANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. -----

PAPIRNICA

JURAJ GRIMANI

ŠIBENIK

Pribor za pisaće strojeve svih sistema.

Razglednica i svih ostalih kancelarijskih -
predmeta. Sviškolski risači i pisači predmeti.

Gritzner Šivači Strojevi

Kao za kućnu uporabu i vežavo — tako za svaku
industrijsku radnju najbolji.

Gritzner Koturače

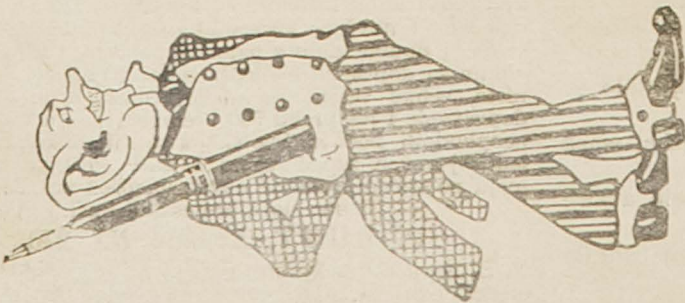
odlikuju se već od godina čvrstoćom i kva-
litetom materijala.

Svakovrsne Igračke i

Bijouterije.

52-27

Automatična olovka i pera

Penkala

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za ljetnu sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

26-52

NE BOJI SE UTRAKMICE.

PUČKA TISKARA

D. V. Iljadica i drugovi
ŠIBENIK

Preporuča se za sve u
tiskarsku struku zasjeca-
juće radnje,
Cijene umjerene.